

Gradivo pobude papeža Frančiška za Svetovno vzgojno zavezništvo

Vsebina

NAGOVOR SVETEGA OČETA OB PRIČETKU POBUDE (12. 9. 2019)	2
INSTRUMENTUM LABORIS.....	4
POBUDA	4
1. Uvod	4
2. Zaveza: Odprtost za druge kot temelj.....	5
3. Izvorno bratstvo	5
OKOLIŠČINE.....	6
1. Zlom medgeneracijske solidarnosti	6
2. Časi vzgoje in časi tehnologije.....	6
3. “E-vzgajati” za prevpraševanje.....	7
4. Ponovna izgradnja lastne identitete	8
5. Okoljska kriza kot kriza odnosov	8
VIZIJA.....	9
1. Enotnost v različnosti: nova miselnost.....	9
2. Odnos v središču	9
3. Svet se lahko spremeni	10
POSLANSTVO.....	11
1. Vzgoja in družba.....	11
2. Jutri zahteva najboljše, kar imamo danes	11
3. Vzgajati za služenje, vzgoja je služenje.	12
NAGOVOR SVETEGA OČETA OB SVETOVNEM SREČANJU (15. 10. 2020)	13

NAGOVOR SVETEGA OČETA OB PRIČETKU POBUDE (12. 9. 2019)

Dragi bratje in sestre,

v svoji encikliki *Laudato Si* sem vas vse povabil k sodelovanju pri skrbi za naš skupni dom in k skupnemu soočanju z izzivi. Zdaj, nekaj let pozneje, vas ponovno vabim k dialogu o tem, kako bomo oblikovali prihodnost našega planeta, in o potrebi po uporabi vaših talentov, saj vse spremembe, ki smo jim priča, zahtevajo vzgojni proces, katerega cilj je razviti novo univerzalno solidarnost in bolj prijazno družbo.

V ta namen želim podpreti svetovni dogodek, ki bo potekal 14. maja 2020 na temo ponovne vzpostavitve svetovnega vzgojnega zavezništva. To srečanje bo ponovno razvnelo našo predanost mladim in sodelovanju z njimi ter obnovilo naše navdušenje nad bolj odprtim in vključujočim izobraževanjem, vključno s potrpežljivim poslušanjem, konstruktivnim dialogom in boljšim medsebojnim razumevanjem. Še nikoli prej ni bilo takšne potrebe po združitvi naših prizadevanj v široko vzgojno-izobraževalno zavezništvo, da bi oblikovali zrele posameznike, sposobne preseči delitve in sovražnosti, ter obnovili tkivo odnosov za bolj bratsko človeštvo.

Današnji svet se nenehno spreminja in se sooča z različnimi krizami. Doživljamo obdobje sprememb: preobrazbo, ki ni le kulturna, temveč tudi antropološka, ki ustvarja novo semantiko, hkrati pa brez premisleka zavrača tradicionalne paradigme. Izobraževanje se spopada s tako imenovanim procesom "rapidizacije", ki naš obstoj ujame v vrtnec hitre tehnologije in informatizacije ter nenehno menjava naše referenčne točke. Zaradi tega naša identiteta izgublja trdnost, naša psihološka struktura pa se razkrajja spričo nenehnih sprememb, ki so "v nasprotju z naravno počasnim tempom biološke evolucije" (*Laudato Si*, n. 18).

Vsaka sprememba zahteva izobraževalni proces, ki vključuje vse. Zato je treba ustvariti "vzgojno vas", v kateri si vsi ljudje v skladu s svojimi vlogami delijo nalogo oblikovanja mreže odprtih človeških odnosov. Afriški pregovor pravi, da je za vzgojo otroka potrebna cela vas. Takšno vas moramo ustvariti, preden lahko začnemo izobraževati. Najprej je treba odstraniti diskriminacijo in omogočiti razcvet bratstva, kot sem navedel v dokumentu, ki sem ga 4. februarja letos v Abu Dabiju podpisal z velikim imamom Al-Azharja.

V takšni vasi je lažje najti globalno soglasje o izobraževanju, ki povezuje in spoštuje vse vidike osebe, združuje študij in vsakdanje življenje, učitelje, študente in njihove družine ter civilno družbo v njenih intelektualnih, znanstvenih, umetniških, športnih, političnih, poslovnih in dobrodelnih razsežnostih. Z drugimi besedami, zavezništvo med prebivalci Zemlje in našim "skupnim domom", za katerega smo dolžni skrbeti in ga spoštovati. Zavezništvo, ki ustvarja mir, pravičnost in gostoljubnost med vsemi ljudmi človeške družine ter dialog med religijami.

Da bi dosegli te globalne cilje, moramo na naši skupni poti kot "vzgojna vas" narediti pomembne korake naprej. Najprej moramo imeti pogum, da v središče postavimo človeško osebo. Da bi to dosegli, se moramo dogovoriti o spodbujanju formalnih in neformalnih izobraževalnih procesov, ki ne smejo zanemariti dejstva, da je ves svet močno povezan in da moramo najti nove poti, ki temeljijo na trdni antropologiji, razumevanju gospodarstva, politike, rasti in napredka. Pri razvoju celostne ekologije je treba osrednje mesto nameniti vrednosti, ki jo ima vsako bitje v odnosu do ljudi in okolice, ter načinu življenja, ki zavrača kulturo odmetavanja.

Naslednji korak je najti pogum, da ustvarjalno in odgovorno izkoristimo svoje najboljše energije. Biti proaktiven in samozavesten pri odpiranju izobraževanja za dolgoročno vizijo, ki je ne omejuje status quo. Tako bomo dobili može in žene, ki bodo odprti, odgovorni, pripravljeni poslušati, voditi dialog in

razmišljati z drugimi ter sposobni tkati odnose z družinami, med generacijami in s civilno družbo ter tako ustvarjati nov humanizem.

Naslednji korak je pogum za usposabljanje posameznikov, ki so se pripravljene ponuditi v služnje skupnosti. Služnje je steber kulture srečanja: "Pomeni skloniti se k tistim, ki potrebujejo pomoč, in jim ponuditi roko, brez preračunljivosti, brez strahu, ampak z nežnostjo in razumevanjem, tako kot je Jezus pokleknil, da bi apostolom umil noge.

Služiti pomeni delati za ljudi, ki najbolj potrebujejo pomoč, z njimi vzpostavljati predvsem človeške odnose bližine in solidarnosti." Pri služnju drugim doživljamo, da je več veselja v dajanju kot v prejemanju (prim. Apd 20,35). V zvezi s tem morajo biti vse ustanove odprte za preučevanje ciljev in metod, ki opredeljujejo, kako naj izvajajo svoje vzgojno poslanstvo.

Zato se veselim srečanja v Rimu z vsemi vami, ki na različne načine in na vseh ravneh delate na področju izobraževanja in raziskovanja. Spodbujam vas, da s skupnimi močmi preko svetovnega vzgojnega zavezništva spodbujate tiste v prihodnost usmerjene pobude, ki lahko usmerjajo tok zgodovine in ga spreminjajo na bolje. Pridružujem se vam pri vabilu vodilnim javnim osebnostim našega sveta, ki skrbijo za prihodnost naših mladih, in verjamem, da se bodo odzvali mojemu vabilu. Pozivam tudi vas, dragi mladi, da se udeležite srečanja in začutite svojo resnično odgovornost za izgradnjo boljšega sveta. Naše srečanje bo potekalo 14. maja 2020 v avli Pavla VI. v Vatikanu. Na različnih lokacijah bodo pred tem potekali številni seminarji o povezanih tematikah, ki nam bodo pomagali pri pripravi na ta dogodek.

Skupaj poiščimo rešitve, pogumno se lotimo procesov sprememb in z upanjem pogledimo v prihodnost. Vse vabim, da si prizadevamo za to zavezništvo ter se posamično in v naših skupnostih zavzamemo za negovanje sanj o humanizmu, ki je ukoreninjen v solidarnosti in se odziva tako na želje človeštva kot na Božji načrt.

Veselim se srečanja z vami. Do takrat vas pozdravljam in blagoslavljam.

INSTRUMENTUM LABORIS

POBUDA

1. Uvod

12. septembra 2019 je papež Frančišek s sporočilom ob začetku pobude Svetovnega vzgojnega zavezništva v Rim povabil predstavnike z vsega sveta, da bi podpisali skupno zavezo za oblikovanje vzgojnega zavezništva na globalni ravni. Ta pobuda ni nova in nenadna zamisel, temveč otipljiv prevod vizije in razmišljanja, ki ju je sveti oče že večkrat izpostavil v svojih govorih. Poleg tega je ta predlog v skladu s papeževim naukom, ki je jasno izražen v apostolski spodbudi Evangelii Gaudium in encikliki Laudato Si: dveh besedilih, ki so ju navdihnile koncilске in pokoncilске smernice.

V Evangelii Gaudium je papež vso Cerkev povabil k "odpirajočemu se" poslanstvu kot slogu, ki ga je treba sprejeti pri vseh dejavnostih. To povabilo je bilo namenjeno vsemu Božjemu ljudstvu, naj odprto oznani "na vseh krajih, ob vseh priložnostih, brez obotavljanja, odpora ali strahu": sporočilo, kjer "nihče ne more biti izključen" (EG 23). Navzven odprta Cerkev je podjetna skupnost v prvih "bojnih vrstah", ki lahko vpliva na vse procese našega osebnega in družbenega življenja. In v tej smeri je papež po analizi problemov sveta in naše sodobne kulture zapisal, da "čutimo izziv najti in deliti 'mistiko' skupnega življenja, mešanja in srečevanja, sprejemanja in podpiranja drug drugega, stopanja v to poplavo, ki je sicer kaotična, a lahko postane pristna izkušnja bratstva, karavana solidarnosti ..." (EG 87).

V tem povabilu k skrbi za krhkost ljudi in sveta, v katerem živimo – povabilu, ki ne zadeva le kristjanov, ampak vse moške in ženske na zemlji – postaneta izobraževanje in formacija prednostni nalogi, saj pomagata posameznikom, da postanejo neposredni protagonisti in graditelji miru in skupnega dobrega.

Papež Frančišek nas v encikliki Laudato Si opozarja, da "bo izobraževanje nezadostno in neučinkovito, če si ne bomo prizadevali spodbujati novega načina razmišljanja o človeku, življenju, družbi in našem odnosu do narave" (n. 215). Zdaj bolj kot kdaj koli prej – v okoliščinah, ki jih razdvajajo družbeni konflikti in jim manjka skupna vizija – je nujno potrebna sprememba tempa. S celostnim in vključujočim izobraževanjem, ki je sposobno potrpežljivega poslušanja in konstruktivnega dialoga, s čimer lahko enotnost prevlada nad konflikti. Zato je zelo zaželeno, kot pravi papež, da se z vsemi potrebnimi pobudami sprožijo procesi deljenja in preobrazbe, ki bodo prihodnjim generacijam omogočili graditi prihodnost upanja in miru.

Na podlagi teh dveh pomembnih dokumentov želi papež Frančišek z dogodkom 14. maja 2020, posvečenim svetovnemu vzgojnemu zavezništvu, spomniti na misel, da "vsaka sprememba, kot je epohalna sprememba, ki jo doživljamo zdaj, zahteva proces izobraževanja in oblikovanje izobraževalne vasi, sposobne oblikovati mrežo odprtih in človeških odnosov. Ta vas bi morala v središče postaviti človeško osebo ter ustvarjalno in odgovorno vlagati v dolgoročne projekte, ki usposabljuje posameznike, pripravljene, da se ponudijo v služenje skupnosti. Potrebna je torej izobraževalna vizija, ki lahko zajema širok spekter življenjskih izkušenj in učnih procesov, da bi mladim omogočila, da individualno in kolektivno razvijejo svojo osebnost. Izobraževanje ni omejeno na šolske in univerzitetne učilnice; v glavnem se zagotavlja s krepitvijo in utrjevanjem primarne pravice družine do vzgoje ter pravice Cerkev in družbenih skupnosti, da podpirajo in pomagajo družinam pri vzgoji otrok." (Avdiencia z diplomatskim zborom, akreditiranim pri Svetem sedežu, za izmenjavo pozdravov za novo leto, 9. januar 2020.)

2. Zaveza: Odprtost za druge kot temelj

Sveti oče nas v sporočilu poziva, naj se zavežemo k svetovnemu vzgojnemu zavezništvu. Ne predlaga konkretnih izobraževalnih pobud niti nas ne poziva k oblikovanju programov, temveč se osredotoča na dogovor ali natančneje na vzgojno zavezo. Izbira besed veliko pove o slogu, s katerim nas papež vabi, naj se lotimo te naloge: za sklenitev dogovora morata namreč obstajati dve ali več oseb, ki se odločijo, da se bodo zavezale skupnemu cilju. Zaveza pomeni, da se odločimo dati svoje zmožnosti na razpolago skupnemu projektu, ob čemer ohranjamo medsebojne razlike. Zaveza pomeni sposobnost videti druge, ki so drugačni od nas, kot naše sopotnike na poti in ne kot grožnjo naši identiteti, videti v njih "Božjo podobo" (Posinodalna apostolska spodbuda *Christus Vivit*, 165).

Tudi izraz zaveza se v judovsko-krščanskem izročilu nanaša na vez ljubezni, vzpostavljeno med Bogom in njegovim ljudstvom – ljubezni, ki je v Jezusu porušila zid med narodi in ponovno vzpostavila mir (prim. Ef 2,14- 5). Na podlagi tega nas papež vabi, naj poiščemo sopotnike na poti vzgoje. Ne predlaga programov, ki naj bi jim sledili, vabi nas, naj sklenemo zavezo med vsemi, ki cenijo edinstvenost vsakega posameznika, k stalni zavzetosti za njegovo formacijo. Zato bi lahko rekli, da je spoštovanje različnosti prva predpostavka te vzgojne zaveze. Svetovno vzgojno zavezništvo bo temeljilo predvsem na priznanju nepogrešljivosti vsakega prispevka k reševanju izredne situacije na področju vzgoje, ki jo doživljamo že nekaj desetletij, kar je Benedikt XVI. sam priznal že v pismu vernikom škofije in mesta Rim o nujni nalogi vzgoje mladih z dne 21. januarja 2008. Njegove besede so aktualne tudi danes: "Vsem nam je v srcu dobro ljudi, ki jih imamo radi, zlasti naših otrok, mladostnikov in mladih. Zavedamo se namreč, da je od njih odvisna prihodnost našega mesta. Zato je nemogoče, da nas ne bi skrbelo za oblikovanje novih generacij, za njihovo sposobnost, da dajo svojemu življenju smer in ločijo dobro od zla, ter za njihovo zdravje, ne le fizično, temveč tudi moralno. Vendar pa vzgoja nikoli ni bila lahka naloga in danes se zdi, da postaja še težja. Tega se dobro zavedajo starši, učitelji, duhovniki in vsi, ki so zanj neposredno odgovorni. Zato lahko govorimo o 'izrednem stanju na področju vzgoje', ki ga potrjujejo neuspehi, s katerimi se vse prepogosto srečujemo pri prizadevanjih za oblikovanje zdravih ljudi, ki lahko sodelujejo z drugimi in dajejo svojemu življenju smisel."

3. Izvorno bratstvo

Bratstvo je kulturna kategorija, ki je temelj Frančiškovega papeževanja in paradigmatsko usmerja njegov pontifikat. Uvajanje bratstva v vzgojne procese, kot predlaga papež v svojem sporočilu, pomeni, da ga prepoznamo kot osnovno antropološko danost, iz katere lahko izhajajo vse glavne in pozitivne "gramatike" odnosa: srečanje, solidarnost, usmiljenje, velikodušnost, pa tudi dialog, izmenjava in na splošno različne oblike vzajemnosti.

Že od samega začetka je človeško življenje zaznano dejstvo, ki ne izvira iz nas samih. Nasprotno, življenje presega vsakega posameznega moškega in ženskega, zato ni nekaj, kar bi ustvarili sami, ampak je podarjeno od nekoga drugega. Za vernike, kot je poudarjeno v nedavni skupni izjavi Abu Dabija O človeškem bratstvu, gre za to, da drug drugega prepoznavajo kot otroke enega in edinega Očeta, posledično med seboj kot brate in sestre, ki so poklicani k medsebojni dobrohotnosti in skrbništvu (prim. 1 Mz 4,9). Vendar pa, kot je papež Frančišek želel poudariti že na začetku svojega učiteljstva, poklicanost k bratskemu skrbništvu "ni samo nekaj, kar vključuje samo nas kristjane; ima tudi predhodno razsežnost, ki je preprosto človeška in vključuje vse" (sveta maša ob pričetku petrinske službe, 19. marec 2013). Vse človeštvo se ob prejemanju življenja odkriva združeno v vezi bratstva, ki se zato kaže kot načelo, ki izraža strukturno resničnost človeškega bitja (prim. *Laudato Si*, n. 220). Če lahko izbiramo svoje prijatelje ali nekatere svoje sopotnike, pa zagotovo ne moremo izbirati svojih bratov ali sester, saj nismo avtorji njihovega obstoja. Bolj ko se uresničuje bratstvo, manj je izraženo kot prvenstveno moralna dolžnost, ampak kot objektivna identiteta človeštva in celotnega stvarstva.

Današnja kultura odmetavanja je globoko zakoreninjena v ponavljajočem se zavračanju bratstva kot konstitutivnega elementa človeštva: "mnoge stvari morajo spremeniti smer, vendar smo predvsem ljudje tisti, ki se moramo spremeniti. Manjka nam zavest o našem skupnem izvoru, o naši medsebojni pripadnosti in o prihodnosti, ki si jo moramo deliti z vsemi" (Laudato Si, n. 202). Prav v tej smeri je papež Frančišek pravzaprav oblikoval tudi svojo prvo poslanico za svetovni dan miru (1. januar 2014), ki je imela primeren naslov Bratstvo, temelj in pot k miru. Danes je to načelo zaradi vzpostavitve globalne izobraževalne vasi postalo še bolj aktualno, saj je na nek način postalo prava ciljna točka vseh uspešnih izobraževalnih procesov. Pripravljenost, da se postavimo v službo bratstva, je dokaz popolne uresničitve naše skupne človeškosti. Ustvarjeni smo bili ne le zato, da bi živeli "z drugimi", ampak tudi zato, da bi živeli "v službi drugih", v odrešujoči in obogatujoči vzajemnosti.

OKOLIŠČINE

1. Zlom medgeneracijske solidarnosti

Ko je papež Frančišek diplomatskemu zboru, akreditiranemu pri Svetem sedežu, predstavil dogodek, načrtovan za 14. maj 2020, je nakazal, kaj je najhujša rana, ki jo današnji družbeno-kulturni kontekst povzroča naši vzgojni zavezanosti: "Izobraževanje zahteva, da se z mladimi vzpostavi iskren in pristen dialog. Predvsem oni so tisti, ki nas opozarjajo na nujno potrebo po tisti medgeneracijski solidarnosti, ki je v zadnjih letih na žalost primanjkuje. V mnogih delih sveta se namreč pojavlja težnja, da bi se osredotočili nase, branili pridobljene pravice in privilegije ter gledali na svet v ozkem obzorju, ki starejše obravnava brezbrizno in ne sprejema več novorojencev. Splošno staranje svetovnega prebivalstva, zlasti na Zahodu, je žalosten in simboličen primer tega." (Avdiencia z diplomatskim zborom, akreditiranim pri Svetem sedežu, ob izmenjavi pozdravov za novo leto, 9. januar 2020).

Po mnenju papeža Frančiška so najgloblje korenine te težnje po izolaciji in zaprtosti v odnosu do drugih v globoki antropološki preobrazbi, ki jo je skrbno predstavil v govoru udeležencem generalne skupščine Papeške akademije za življenje oktobra 2017. Izjavil je: "Zdi se, da so se ljudje zdaj znašli na posebni točki svoje zgodovine [...]. Ključna značilnost tega trenutka je, z nekaj besedami, hitro širjenje kulture, ki je obsesivno osredotočena na nadvlado človeških bitij – posameznikov in vrste – nad resničnostjo. Nekateri so govorili celo o egolatriji, čaščenju samega sebe, na oltarju katerega je žrtvovano vse, celo najbolj cenjene človeške naklonjenosti. Ta pristop še zdaleč ni neškodljiv, saj ljudi sili k nenehnemu gledanju v ogledalo, tako da ne morejo odvrniti pogleda od sebe in ga usmeriti k drugim in širšemu svetu."

Samoumevno je, da prav takšna egolatrija ustvarja vse tiste prelome, ki močno vplivajo na naše vzgojno delovanje na vseh ravneh. Govorimo o razkolu med generacijami, med različnimi narodi in kulturami, med bogatim in revnim delom našega prebivalstva, pri čemer so prvi vedno bogatejši, drugi pa vedno revnejši, o razkolu med moškimi in ženskami, med ekonomijo in etiko, med človeštvom in planetom Zemlja. Zato se mora vzgoja, ki jo danes potrebujemo, znati soočiti s tem novim "malikovanjem samega sebe" in najti prave besede, da bi vsem vrnila izvornost in lepoto človekove poklicanosti k drugim in njegovi usodi. "Skupaj" je beseda, ki rešuje in dosega vse.

2. Časi vzgoje in časi tehnologije

Benedikt XVI. v svoji encikliki Caritas in Veritate ugotavlja, da "družba postaja vse bolj globalizirana, kar nas dela sosede, ne pa tudi brate" (n. 19). Danes je eden od temeljnih izrazov globalizacije razvoj tehnologij, zlasti tehnologij, ki se nanašajo na spletno življenje ljudi in socialna omrežja, ki morda globlje vplivajo na področje izobraževanja. Uporaba in upravljanje teh digitalnih svetov prinaša ogromno izzivov za naša izobraževalna prizadevanja. Kot je navedeno v Laudato Si, čeprav

izobraževanje zahteva nenehno rast in s tem spremembe, "je hitrost, s katero se je razvila človeška dejavnost, v nasprotju z naravno počasnim tempom biološke evolucije" (n. 18).

Nove generacije so na doslej neznane načine prisiljene živeti s tem protislovjem, saj so časi učenja in, še bolj zaznamujoče, časi zrelosti daleč od življenja s časi interneta. Zato to pogosto vodi v močan občutek frustracije ter nizko samospoštovanje in samozavedanje: zakaj lahko z enim "klikom" dobim, kar želim, ne morem pa enako hitro postati odrasla oseba, ki lahko sprejema pomembne odločitve in prevzema odgovornost?

Internet in socialna omrežja torej korenito spreminjajo tako odnose med ljudmi kot tudi posameznikove želje in razvoj identitete ter vplivajo na različne človekove sposobnosti, kot so spomin, ustvarjalnost ali sposobnost osredotočanja in introspekcije.

Vsekakor ne želimo zanemariti dejstva, da splet ponuja velike priložnosti za gradnjo naše prihodnosti, vendar ne smemo podcenjevati njegove ne-nevtralnosti, upoštevati moramo njegove inherentne omejitve in zmožnosti: tehnologija "se dejansko izkaže za nesposobno videti skrivnostno mrežo odnosov med stvarmi in tako včasih reši en problem samo zato, da ustvari druge" (Laudato Si, št. 20). Virtualni svet hkrati s filtriranjem vsakršne resničnosti po eni strani omogoča dostop do vsakega kotička planeta, po drugi strani pa teži k temu, da prispeva h 'globalizaciji ravnodušnosti', zaradi katere počasi otopevamo za trpljenje drugih in se zapiramo vase" (Sporočilo za svetovni dan miru, 1. januar 2014).

Spričo velikega potenciala in tveganj, ki jih danes uteleša internet, ni ustrezno niti nenehno obsojanje niti popolna oprostitev. Potrebno je to, na kar nas papež Frančišek nikoli ne pozabi spomniti: to je razločevanje. Še bolj kot to pa potrebujemo ljudi, ki bodo znali to držo prenesti na prihodnje generacije. Vzgoja, ki jo potrebujemo danes, se ne le ne boji zapletenosti resničnosti, ampak si prizadeva, da bi vsem, ki jim je namenjena, omogočila bivati v tej zapletenosti in jo "počlovečiti", ob zavedanju, da je vsako orodje vedno odvisno od namenov tistih, ki ga uporabljajo.

3. "E-vzgajati" za prevpraševanje

"Psihološko razdruževanje", predvsem zaradi že omenjene razširjenosti novih tehnologij, je papež v sporočilu ob začetku svetovnega vzgojnega zavezništva izpostavil kot eno izmed najbolj perečih vprašanj na področju izobraževanja. Danes našo pozornost nenehno pritegujejo hitri in številni dražljaji, zaradi katerih se težko naučimo živeti v tišini, kar še posebej velja za otroke in mlade. Čas in prostor, ki ju mladi potrebujejo, da spoznajo svoje želje in strahove, vse bolj zapolnjujejo nenehne in privlačne interakcije, ki jih mamijo in želijo zapolniti vsak trenutek njihovega dneva. Poleg tega takšne interakcije spodbujajo preračunljivo, instrumentalno, tehnično racionalnost (racionalnost "kako") in ne racionalnosti, ki se odziva na globok pomen stvari in življenja (racionalnost "zakaj"). V tem neverjetnem bogastvu dražljajev tako rekoč doživljamo globoko pomanjkanje notranjosti, vse težje se ustavljamo, razmišljamo, poslušamo sebe in drug drugega. Raznolikost in hitrost digitalnih dražljajev pogosto "privedeta do izgube posluha za celoto, za odnose med stvarmi in za širše obzorje, ki potem postane nepomembno" (Laudato Si, n. 110). Po tem, kar so papežu Frančišku predlagali različni verski voditelji, se je danes treba osredotočiti na vzgojo naše mladine za vprašanja, ki imajo v tem smislu prednost pred podajanjem odgovorov: gre za to, da namenimo čas in prostor razvoju velikih vprašanj in želja, ki se naselijo v srca novih generacij, ki bi se v pomirjenosti same s seboj lahko izpolnile v iskanju transcendentnega.

V zvezi s tem nas Dokument o človeškem bratstvu za svetovni mir in skupno sobivanje opozarja na "prebujanje verske zavesti in potrebo po oživljanju te zavesti v srcih novih generacij" (str. 4). Pri vernikih gre za prebujanje želje v mladem človeku ob primernem času, da bi se poglobil v svojo

notranjost, da bi spoznal in ljubil Boga; pri nevernikih pa za to, da se spodbuja vznemirjenje glede smisla stvari in lastnega obstoja.

4. Ponovna izgradnja lastne identitete

Vprašanje razdrobljenih identitet ali težav pri razvijanju poenotene vizije sebe močno poudarjajo psihologi in pedagogi, ki opažajo, da se med mladimi vse pogosteje pojavlja trpljenje, povezano prav s to težavo. Navedbe, ki jih je papež Frančišek v *Laudato Si* podal o kulturi odmetavanja, so koristen navdih za poglobitev v to vprašanje; beremo namreč, da "kultura odmetavanja prizadene tako izključene ljudi kot stvari" (n. 22). Med ljudmi, ki jih kultura odmetavanja najbolj prizadene, so starejši in otroci: v okviru potrošniške logike so prvi zavrženi, ker niso več produktivni, drugi pa, ker še niso produktivni. Vendar pa je družba, ki zavrže starejše, družba, ki se noče ukvarjati s svojo preteklostjo, spomini in koreninami: "Starejši so modrost. Naj se starejši naučijo govoriti z mladimi in mladi naj se naučijo govoriti s starejšimi. Starejši imajo modrost vasi." (Nagovor svetega očeta vernikom v Pietralcini, 17. marec 2018.) Po drugi strani pa zavračanje otrok razkriva pomanjkanje upanja, vizije in prihodnosti, saj otroci "prinašajo svoj način videnja stvarnosti, z zaupljivim in čistim pogledom." (Splošna avdienca, 18. marec 2015.)

Tako kot je sedanost brez preteklosti in prihodnosti revna, tako je tudi naša osebna identiteta brez drugih prazna, saj ji tako primanjkuje spominov in perspektive; zato se sodobni človek z osiromašeno dušo in brez upanja sooča z negotovostjo in nestabilnostjo. Zato je treba oblikovati posameznike, ki lahko obnovijo pretrgano povezavo z našimi spomini in z našim upanjem v prihodnost: mlade ljudi, ki so ob zavedanju svojih korenin odprti za novosti, ki vedo, kako ponovno zgraditi mirnejšo in sodobno identiteto.

5. Okoljska kriza kot kriza odnosov

Prizadevanje za prenovljeno izobraževalno zavezanost notranjosti in identiteti, ki ju vse bolj spodbuja naš globalizirani in digitalni svet, zahteva neprekinjeno povezavo s širšim družbenim, kulturnim in okoljskim kontekstom, ki ga obdaja. Človeška bitja in naravo je treba obravnavati v njihovi soodvisnosti, saj "človekovo in naravno okolje propadata skupaj; proti degradaciji okolja se ne moremo ustrezno boriti, če se ne posvetimo vzroku, povezanim z degradacijo človeka in družbe" (*Laudato Si*, n. 48). Pomanjkanje skrbi za našo notranjost se odraža v pomanjkanju skrbi za zunanost in obratno: "Neupoštevanje dolžnosti gojiti in vzdrževati ustrezen odnos z bližnjim, za katerega skrb in varstvo sem odgovoren, uničuje moj odnos do sebe, do drugih, do Boga in do Zemlje" (*Laudato Si*, n. 70). To pa se zgodi, "če v odnosu s svetom ne govorimo več jezika bratstva in lepote" (*Laudato Si*, n. 11). Zato je seveda potrebna celostna ekološka vzgoja. Okoljski izziv se v bistvu nanaša na bolj radikalen odnosni izziv, v katerem je na kocki prihodnost generacij in samega planeta.

Po besedah *Laudato Si* obravnava okoljskega vprašanja kot inherentno relacijskega "preprečuje, da bi na naravo gledali kot na nekaj, kar je ločeno od nas samih, ali zgolj kot na okolje, v katerem živimo. Smo del narave, vključeni vanjo in tako v nenehni interakciji z njo" (n. 139). Ponovno, to je prvenstveno ontološko in antropološko vprašanje, šele za tem postaja moralno: "našega odnosa z naravo ni mogoče prenoviti brez prenove človeštva samega. Brez ustrezne antropologije ne more biti ekologije" (*Laudato Si*, n. 118). Zato integralne ekologije, o kateri govori papež, ne smemo razumeti individualistično, kot nekakšen romantični in moralni ekologizem zaradi razčarane lepote narave, ampak izhaja iz polnega zavedanja, da je "vse povezano", "vse sorodno", kot je večkrat ponovljeno v *Laudato Si* (prim. n. 70, 92, 117, 120, 138, 142).

Zato je le v okviru vzajemnosti med notranjostjo in zunanostjo, identiteto in drugačnostjo, seboj in drugim mogoče ponovno odkriti, kot pravi papež Frančišek, "mistični pomen, ki ga je mogoče najti v listu, v gorski poti, v kapljici rose, v obličju ubogega človeka. Ideal ni le prehod od zunanosti k

notranjosti, da bi odkrili Božje delovanje v duši, ampak tudi odkriti Boga v vseh stvareh" (Laudato Si, n. 233) in jih tako negovati s prenovljenim in zavestnim načinom življenja.

VIZIJA

1. Enotnost v različnosti: nova miselnost

Današnja razdrobljenost in nasprotovanja, ki pogosto vodijo v različne oblike konfliktov, so posledica strahu pred raznolikostjo (glej tudi nedavno sporočilo za svetovni dan miru, 1. januar 2020). Zato je za ponovno vzpostavitev tkiva enotnosti in srečanja potreben kognitivni skok naprej, da bi radikalno spremenili našo običajno logiko. Dokler bomo različnost in drugačnost videli kot sovražnici enotnosti, bo vojna vedno na našem pragu, pripravljena izbruhniti v vsej svoji uničujoči moči. Zato je prvi nepogrešljivi korak za izgradnjo novega humanizma izobraževanje ljudi za novo miselnost, ki lahko uskladi enotnost in različnost, enakost in svobodo, identiteto in drugačnost. Torej, kot pravi Evangelii Gaudium, da bi cvet novega vzgojnega sloga zacvetel, "mora doseči kraje, kjer se oblikujejo nove zgodbe in paradigme" (n. 74). Skratka, gre za razumevanje, da raznolikost ne le da ne ovira enotnosti in je ne destabilizira, ampak je – nasprotno – zanjo nepogrešljiva, je njeno obzorje možnosti: enotnost in različnost se ne izključujeta, nasprotno, implicirata druga drugo. V nasprotnem primeru bi se soočili z dušečo enotnostjo, ki ubija drugačnost, kar onemogoča drugega in prav tako nas same; ali pa bi doživeli kaotični nered, v katerem so posamezne identitete medsebojno indiferentne, zaradi česar je vsako srečanje nemogoče.

Zato moramo prakticirati mišljenje, ki izraža enotnost v različnosti in razlike obravnava kot blagoslov za našo identiteto in ne kot okorno oviro za samouresničitev. Vzgojitelji morajo delovati predvsem na tej ravni, kajti, kot je omenil papež Frančišek med obiskom univerze Roma Tre, "vojne se začnejo v nas, ko se ne znamo odpreti drugim, ko ne znamo govoriti z drugimi", ko drugost vidimo kot oviro za potrditev naše identitete.

V izobraževalni praksi to novo razmišljanje vodi k širokemu dialogu, ki svobodno vključuje vse, ki si želijo prizadevati za pristno kulturo srečanja, vzajemnega bogatenja in bratskega poslušanja: "V nesoglasjih, ki so prav tako neizogiben del življenja, se moramo vedno spomniti, da smo bratje in sestre, in zato učiti druge in učiti sebe, da bližnjega ne obravnavamo kot sovražnika ali nasprotnika, ki ga je treba odpraviti" (Sporočilo za svetovni dan miru, 1. januar 2014), saj "ko so naša srca pristno odprta za univerzalno občestvo, ta občutek bratstva ne izključuje nič in nikogar" (Laudato Si, n. 92).

V tem smislu je vloga medverskega dialoga ključnega pomena, saj je "nujen pogoj za mir v svetu, zato je dolžnost tako kristjanov kot drugih verskih skupnosti" (Evangelii Gaudium, n. 250). Ko sodelujemo v dialogu, "se naučimo sprejemati druge in njihove različne načine življenja, mišljenja in govorjenja. Tako se lahko drug drugemu pridružimo pri prevzemanju dolžnosti služenja pravičnosti in miru, ki naj postane temeljno načelo vseh naših izmenjav. Dialog, ki si prizadeva za družbeni mir in pravičnost, je sam po sebi, onkraj vseh zgolj praktičnih pomislekov, etična zaveza, ki prinaša nove družbene razmere" (ibid.).

V luči teh premislekov se ne moremo izogniti poudarku, da mora ta pojem dialoga in miru vedno bolj razsvetljevati in usmerjati naše izvoljene predstavnike, ki jim je bilo zaupano politično in gospodarsko vodenje civilne družbe. Brez koncepta dialoga in miru ter njunega udejanjanja ni mogoče nobeno pristno politično delovanje.

2. Odnos v središču

Med nepogrešljivimi vrednotami za obnovo vzgojnega zaveze se zdi pomembno poudariti vrednoto vzgojnega odnosa. Po besedah papeža Frančiška lahko dejansko ponovimo, da "ne smemo pozabiti, da se mladi ozirajo na besede in zglede odraslih, hkrati pa se moramo dobro zavedati, da lahko tudi

sami veliko ponudijo zaradi svojega navdušenja in zavzetosti. Da ne govorimo o njihovi žeji po resnici, ki nas nenehno opominja, da upanje ni utopično in da je mir vedno dobrina, ki jo je mogoče doseči. To smo lahko opazili ob tem, kako so številni mladi postali dejavni pri opozarjanju političnih voditeljev na vprašanje podnebnih sprememb. Skrb za naš skupni dom bi morala biti skrb vseh in ne predmet ideoloških sporov med različnimi pogledi na stvarnost ali, še manj, med generacijami." (Avdiencia z diplomatskim zborom, akreditiranim pri Svetem sedežu, ob izmenjavi pozdravov za novo leto, 9. januar 2020).

Kot potrjujejo naše izkušnje šolanja, plodno izobraževanje ni v prvi vrsti odvisno od pripravljenosti učitelja ali sposobnosti učenca, temveč od kakovosti odnosa, ki se vzpostavi med njima. Številni strokovnjaki s področja izobraževanja so poudarili, da učitelj ni tisti, ki učenca izobražuje v enosmernem prenosu, niti učenci ne gradijo sami svojega znanja, temveč je njihov odnos tisti, ki izobražuje tako učitelje kot učence v dialoški izmenjavi, ki jih hkrati predpostavlja in presega.

To je točno to, kar pomeni v središče postaviti osebo, ki je odnos.

To vključuje tudi prevzemanje konkretne odgovornosti za izhodiščne položaje, v katerih se danes nahajajo številni dečki in deklice po svetu. Pravzaprav ne moremo skriti, da obstaja nevarnost, da bi diskurz o osrednji vlogi osebe v vsakem vzgojnem procesu postal zelo abstrakten, če ne bomo pripravljene odpreti oči za resnične razmere revščine, trpljenja, izkoriščanja, neobstoječih in celo zanikanih možnosti, v katerih se nahaja veliko otrok na svetu. In še posebej, če nismo pripravljene storiti ničesar v zvezi s tem. Kot rad pravi papež Frančišek, moramo vedno delovati tako, da povežemo glavo, srce in nato roke.

3. Svet se lahko spremeni

Dodatno in temeljno načelo, ki bi ga morali ponovno postaviti v središče izobraževalne agende, je načelo, da se svet lahko spremeni. Brez tega načela so človeške ambicije, zlasti ambicije naših najmlajših bratov in sester, prikrajšane za upanje in energijo, ki sta potrebna za preseganje samega sebe, za to da se v večji meri sklonimo k drugim. Benedikt XVI. je to vprašanje jasno opredelil v dokumentu *Caritas in veritate*. Na globalizacijo namreč "včasih gledamo fatalistično, kot da bi bila dinamika, ki je z njo povezana, produkt anonimnih brezosebnih sil ali struktur, neodvisnih od človeške volje" (*Caritas in Veritate*, n. 42). V resnici ni tako in kulturnih, zgodovinskih in gospodarskih dogodkov, ki se dogajajo okoli nas, pa naj bodo še tako veliki, ne smemo brati kot nesporna dejstva, ki jih določajo absolutni zakoni.

To je sporočilo, ki ga je papež Frančišek želel posredovati mladim, ko jim je 13. januarja 2017 ob objavi pripravljalnega dokumenta sinode o mladih napisal pismo. Eden najbolj ganljivih odlomkov iz tega pisma je naslednji: "V Krakovu, ob odprtju zadnjega svetovnega dneva mladih, sem vas večkrat vprašal: 'Ali lahko kaj spremenimo? In vi ste vzkliknili: 'da!'. Ta vzklik je prišel iz vaših mladih in mladostnih src, ki ne dopuščajo nepravilnosti in se ne morejo ukloniti 'kulturi odmetavanja' niti popustiti globalizaciji brezbržnosti. Prisluhnite kriku, ki prihaja iz vaše notranjosti!!"

Danes je to povabilo namenjeno vsem, ki imajo politično, upravno, versko in izobraževalno odgovornost: čas je, da prisluhnemo kriku, ki se dviga iz globin src naših mladih. To je klic po miru, klic po pravičnosti, klic po bratstvu, klic po ogorčenju, klic po odgovornosti in zavezanosti k spremembam glede vseh slabih sadov, ki jih ustvarja sedanja kultura odmetavanja.

Prav v moči tega klica, ki prihaja od mladih – ki najde vedno več prostora v številnih pojavnih oblikah, ki jim dajejo življenje ti mladi – morajo vsi, zlasti tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, najti moč, da bodo negovali to revolucijo nežnosti, ki bo rešila naš svet s preštevilnimi ranami.

Zato se z vso močjo pojavlja potreba po spodbujanju privlačnosti zdravega tveganja in prebujanju našega nemira glede resničnosti. Upati si biti nemiren pomeni tvegati izstop iz sebe, kar pomeni "tvegati – kot beremo v Evangelii Gaudium – osebno srečanje z drugimi, z njihovo fizično prisotnostjo, ki nas izziva, z njihovo bolečino in prošnjami, z njihovim veseljem, ki nas okuži v naši tesni in stalni interakciji" (n. 88). Le tako bo strast ponovno dobila zagon in postala protagonistka našega bivanja ter nas vzgajala k zavestnemu in odgovornemu načinu življenja. Prav s tem, ko dobro izkoristimo svoj prostor svobode, namreč prispevamo k osebni in skupnostni rasti: "Ne smemo misliti, da s temi prizadevanji ne bomo spremenili sveta. Koristijo družbi, pogosto nam neznano, saj priključijo dobroto, ki se, čeprav nevidna, neizogibno širi" (Laudato Si, n. 212).

POSLANSTVO

1. Vzgoja in družba

V poslanici ob začetku svetovnega vzgojnega zavezništva papež Frančišek, kot smo že omenili na začetku, močno poudarja nujnost vzpostavitve "vzgojne vasi", v kateri si je treba prizadevati za vzpostavitev mreže človeških in odprtih odnosov. Dodal je tudi, da takšno prizadevanje ne bo mogoče brez aktivacije trojnega poguma vseh: najprej poguma, da v središče postavimo osebo; drugič poguma, da vložimo vso svojo energijo z ustvarjalnostjo in odgovornostjo, ki jo premoremo; in končno tretjič poguma, da oblikujemo ljudi, ki so se pripravljene postaviti v službo svoje skupnosti.

Papež Frančišek se je o prvi točki, tj. o pogumu za postavitev osebe v središče, izrazil takole: "Da bi to dosegli, se moramo strinjati, da bomo spodbujali formalne in neformalne izobraževalne procese, ki ne morejo zanemariti dejstva, da je ves svet globoko povezan in da moramo najti nove poti, ki temeljijo na trdni antropologiji, razumevanju ekonomije, politike, rasti in napredka. Pri razvoju celostne ekologije je treba osrednje mesto nameniti vrednosti, ki jo ima vsako bitje v odnosu do ljudi, in stvarnosti, ki ga obdajajo, ter načinu življenja, ki zavrača kulturo odmetavanja." (Sporočilo ob začetku Svetovnega vzgojnega zavezništva).

Na tej točki smo spoznali, da obstaja globoka povezava med encikliko Laudato Si in pobudo Svetovnega vzgojnega zavezništva. Zato je treba pogumno priznati, da se lahko z okoljsko in odnosno krizo, ki jo doživljamo, spopademo tako, da se posvetimo vzgoji tistih, ki bodo jutri poklicani, da varujejo naš skupni dom.

Izobraževanje, katerega cilj je oblikovanje "ekološkega državljanstva" (Laudato Si, n. 211), lahko postane učinkovito orodje za izgradnjo prijaznejše družbe, ki je osredotočena na skrb za druge in stvarstvo ter ima dolgoročno perspektivo. Z drugimi besedami, naše vzgojno udejstvovanje ni namenjeno le neposrednim uporabnikom, otrokom in mladim, ampak je služenje celotni družbi, ki se z vzgojo prenavlja.

Poleg tega lahko osredotočenost našega izobraževanja zagotovi pomembno stičišče za ponovno vzpostavitev mreže odnosov med različnimi institucijami in družbenimi stvarnostmi: za vzgojo otroka je potreben dialog med družinami, šolami, verami, združenji in civilno družbo na splošno, da bi si prizadevali za skupni cilj. Če torej izhajamo iz nujnosti formacije, se je mogoče zoperstaviti "tihemu trganju vezi povezovanja in družbene kohezije" (Laudato Si, n. 46). Lahko bi rekli, da je izobraževanje zdaj mogoče razumeti kot pot formacije za mlajše generacije in hkrati kot priložnost za pregled in prenovo naše celotne družbe, ki v prizadevanju, da bi najmlajšim posredovala najboljše od sebe, prepozna svoje vedenje in ga po možnosti izboljša.

2. Jutri zahteva najboljše, kar imamo danes

Po besedah papeža Frančiška je drugi pogumni korak k novi vzgojni zavezi v tem, da imamo kot (cerkvena, družbena, društvena, politična) skupnost moč, da vzgoji namenimo najboljše razpoložljive

moči, ki jih imamo. To je seveda pogumna izbira, saj vsaka izbira vključuje tudi dajanje prednosti enemu vidiku na škodo drugih. Koliko ustanov danes daje vse, kar ima na voljo, v službo mladim?

Če pomislimo na večino sodobnih podjetij, lahko jasno vidimo, kako so najbolj ustvarjalne in proaktivne sile postavljene v službo proizvodnje in trga. Najboljši mladi diplomanti in najsvetlejši možgani so pogosto zaposleni v velikih podjetjih, usmerjenih v dobiček, namesto da bi si prizadevali za skupno dobro. Hkrati prevladujoče potrošništvo zahteva odsotnost ali le medlo prisotnost oblikovanih ljudi, ki so obdarjeni s kritičnim duhom in jih ženejo v prvi vrsti odnosi. Pravzaprav se potrošniška ideologija hrani z individualizmom in nesposobnostjo samoupravljanja, saj smo zunaj skupnosti najbolj krhki in se prav v nesposobnosti jasnega razmišljanja ubogljivo odzivamo na propagandne dražljaje.

Potreben je pogum za resničen in radikalen preobrat: glede na razmere, ki smo jih opisali, je nujno potrebna naložba, saj lahko le z izobraževanjem realno upamo na pozitivno spremembo z dolgoročnim načrtovanjem. Vse, kar bo v prihodnosti, mora temeljiti na najboljšem, kar imamo danes. Kdorkoli bo tu v prihodnosti, je upravičen do najboljšega, kar imamo danes.

3. Vzgajati za služenje, vzgoja je služenje.

Nazadnje, tretje dejanje poguma, h kateremu poziva papež Frančišek, je oblikovanje posameznikov, ki so se pripravljani dati v službo skupnosti. Če smo iskreni, ta navedba ustrezno osvetljuje resnično odločilni element vsakega vzgojnega delovanja: vzgojitelji ne morejo v celoti uspeti v svojem vzgojnem delovanju, če se ne zavežejo, da bodo v ljudeh, ki so jim zaupani v oskrbo, oblikovali in gojili resnično in polno odprtost za služenje drugim, vsem drugim, celotni človeški skupnosti, začeni s tistimi, ki se znajdejo v najbolj brezupnih in zahtevnih razmerah.

Pravo služenje vzgoje je vzgoja za služenje.

Poleg tega tudi raziskovanje izobraževanja vse bolj priznava osrednjo razsežnost služenja drugim in skupnosti kot orodje in cilj samega izobraževanja. Pomislite na primer na velik razvoj družbeno koristnega učenja oziroma učenja preko služenja. Tovrstne raziskave kažejo, kako je lahko služenje ne le ena od izobraževalnih dejavnosti med drugimi (pomen prostovoljnega dela pri izobraževanju mladih je jasno prepoznan), temveč še bolj radikalno, kako lahko postane temeljna metoda, s katero se prenašajo in pridobivajo vsa znanja in veščine. Ta proces bi lahko označili kot razvoj od izobraževanja za služenje k izobraževanju kot služenju, pri čemer so naši bratje pot in cilj izobraževanja.

Na koncu želimo nekaj zaključnih besed nameniti Hannah Arendt, ki je znala na učinkovit in sintetičen način nakazati, za kaj v resnici gre pri vsaki vzgojni gesti. To so njene razsvetljuječe besede: "Vzgoja je točka, na kateri se odločamo, ali imamo svet dovolj radi, da prevzamemo odgovornost zanj in ga obenem rešimo pred propadom, ki bi bil brez obnove, brez prihoda novih in mladih neizogiben.

In tudi pri izobraževanju se odločamo, ali imamo svoje otroke dovolj radi, da jih ne izženemo iz našega sveta in jih prepustimo samim sebi, da jim ne odvzamemo možnosti, da bi se lotili nečesa novega, nepredvidenega, ampak da jih vnaprej pripravimo na nalogo prenove skupnega sveta" (Between Past and Future, The Viking Press, New York 1961, 196).

NAGOVOR SVETEGA OČETA OB SVETOVNEM SREČANJU (15. 10. 2020)

Dragi bratje in sestre,

ko sem vas povabil k začetku tega procesa priprave, posvetovanja in načrtovanja svetovnega vzgojnega zavezništva, si nikakor nismo mogli predstavljati razmer, ki so se razvile v tem času. Kriza, zaradi izbruha Covida, je pospešila in povečala številna vprašanja in potrebe, ki smo jih opredelili, ter odkrila še številne druge. Skrb za zdravstveno varstvo je zdaj povezana z gospodarskimi in socialnimi vprašanji. Izobraževalni sistemi po vsem svetu so občutili učinke pandemije na vseh ravneh.

Povsod so se poskušali hitro odzvati s spletnimi izobraževalnimi platformami. Te so razkrili izrazite razlike v izobraževalnih in tehnoloških možnostih, hkrati pa so nam dale vedeti, da je zaradi zaprtja in številnih drugih že obstoječih potreb veliko število otrok in mladostnikov zaostalo v običajnem procesu šolanja. Nedavni statistični podatki mednarodnih agencij so nekatere spodbudili, da so morda nekoliko prehitro govorili o "izobraževalni katastrofi", saj je bilo približno deset milijonov otrok zaradi gospodarske krize, ki jo je povzročil koronavirus, prisiljenih opustiti šolanje. To je le še povečalo že tako zaskrbljujočo vrzel (več kot 250 milijonov šoloobveznih otrok je izključenih iz vseh izobraževalnih dejavnosti).

Ob teh dramatičnih razmerah vemo, da se bodo nujni zdravstveni ukrepi izkazali za nezadostne, če jih ne bo spremljal nov kulturni model. Vedno bolj se zavedamo, da je treba spremeniti naš model razvoja. Da bi zagotovili spoštovanje in zaščito dostojanstva človeške osebe, bi moral razvoj izhajati iz priložnosti, ki jo globalna soodvisnost ponuja skupnostim in narodom za skrb za naš skupni dom in spodbujanje miru. Soočamo se s celovito krizo, ki je ni mogoče zmanjšati ali omejiti na en sam sektor. Vpliva na vse. Zaradi pandemije smo spoznali, da je v resnici v krizi naš način razumevanja stvarnosti in medsebojnih odnosov.

Pri tem je očitno, da ne bodo dovolj niti poenostavljene rešitve niti pobožne želje. Izobraževanje, kot vemo, je zamišljeno kot preoblikovanje. Vzgajati pomeni tvegati in sedanjosti ponuditi upanje, ki lahko razbije determinizem in fatalizem, o katerih nas sebičnost močnih, konformizem šibkih in ideologija utopistov prepričujejo, da sta edina pot naprej.

Vzgoja je vedno dejanje upanja, dejanje, ki poziva k sodelovanju pri spreminjanju neplodne in hromeče brezbriznosti v drugačen način razmišljanja, ki priznava našo soodvisnost. Če so naši izobraževalni sistemi trenutno zaznamovani z miselnostjo nadomeščanja in ponavljanja ter niso sposobni odpirati novih obzorij, v katerih lahko gostoljubnost, medgeneracijska solidarnost in vrednota transcendence rodijo novo kulturo, ali to ne bi pomenilo, da ne izkoriščamo priložnosti, ki jo ponuja ta zgodovinski trenutek?

Vemo tudi, da je na poti življenja potrebno upanje, ki temelji na solidarnosti. Vse spremembe zahtevajo proces izobraževanja, da bi ustvarili nove paradigme, s katerimi se lahko odzovemo na izzive in probleme sodobnega sveta, razumemo in najdemo rešitve za potrebe vsake generacije ter tako prispevamo k razcvetu človeštva zdaj in v prihodnosti.

Menimo, da je izobraževanje eden najučinkovitejših načinov, kako naš svet in zgodovino narediti bolj človeška. Izobraževanje je predvsem stvar ljubezni in odgovornosti, ki se prenaša iz roda v rod.

Kot tako je izobraževanje naravna protiutež individualistični kulturi, ki se včasih sprevrže v pravi kult samega sebe in primat brezbriznosti. Naša prihodnost ne sme biti prihodnost delitev, osiromašenja misli, domišljije, pozornosti, dialoga in medsebojnega razumevanja. To ne more biti naša prihodnost.

Danes se je treba ponovno zavezati izobraževanju, ki bo na vseh ravneh vključevalo družbo. Prislunimo prošnji mladih, ki nam odpira oči za nujno potrebo in vznemirljivo priložnost prenovljene vrste izobraževanja – izobraževanja, ki ne bo v skušnjavi, da bi gledalo vstran in tako podpiralo hude družbene krivice, kršitve pravic, grozljive oblike revščine in zapravljanje človeških življenj.

Potreben je celovit proces, ki se odziva na situacije osamljenosti in negotovosti glede prihodnosti, ki vplivajo na mlade in povzročajo depresijo, zasvojenost, agresivnost, verbalno sovraštvo in ustrahovanje. To pomeni skupno pot, ki ni ravnodušna do nasilja, zlorabe mladoletnikov, pojavov otroških porok in otrok vojakov ter tragedije otrok, prodanih v suženjstvo. Da ne govorimo o "trpljenju" našega planeta zaradi nesmiselnega in brezsrčnega izkoriščanja, ki je pripeljalo do hude okoljske in podnebne krize.

V določenih zgodovinskih trenutkih je treba sprejeti radikalne odločitve, ki lahko oblikujejo ne le naš način življenja, temveč predvsem našo držo spričo možnih scenarijev razvoja prihodnosti. Ob sedanji zdravstveni krizi ter revščini in zmedi, ki jo je povzročila, menimo, da je čas, da pristopimo v svetovno vzgojno zaveznitvo za prihodnje generacije in z njimi. To zahteva, da se družine, skupnosti, šole, univerze, ustanove, religije, vlade in vsa človeška družina zavežejo k formaciji zrelih moških in žensk.

Danes smo poklicani, da odkrito opustimo površne pristope k izobraževanju in številne bližnjice, povezane z uporabnostjo, rezultati (standardiziranih) testov, funkcionalnostjo in birokracijo, ki zamenjujejo vzgojo in izobraževanje s poučevanjem in usposabljanjem ter na koncu atomizirajo naše kulture. Namesto tega si moramo prizadevati za posredovanje celovite, participativne in poliedrične kulture. Potrebujemo pogum, da ustvarimo procese, ki si zavestno prizadevajo premagati obstoječo razdrobljenost in konflikte, ki jih vsi prinašamo s seboj. Potrebujemo pogum, da obnovimo tkivo odnosov da bi bilo človeštvo sposobno govoriti jezik bratstva. Vrednost naših izobraževalnih praks se ne bo merila le po rezultatih standardiziranih testov, temveč po sposobnosti vplivanja na srce družbe in pomoči pri rojevanju nove kulture. Drugačen svet je mogoč in poklicani smo, da se naučimo, kako ga zgraditi. To bo vključevalo vse vidike naše človeškosti, tako posameznikov kot skupnosti.

Pozivamo zlasti moške in ženske v kulturi, znanosti in športu, umetnike in medijske delavce v vseh delih sveta, naj se pridružijo podpori tega zaveznitva ter s svojim pričevanjem in prizadevanji spodbujajo vrednote skrbi za druge, mir, pravičnost, dobroto, lepoto, sprejemanje in bratstvo. "Ne smemo pričakovati vsega od tistih, ki nam vladajo, saj bi bilo to otročje. Imamo prostor, ki ga potrebujemo, za soodgovornost pri ustvarjanju in uvajanju novih procesov in sprememb. Aktivno sodelujmo pri prenovi in podpori naših zbeganih družb. Danes imamo veliko priložnost, da izrazimo svoj prirojeni čut za bratstvo, da smo dobri Samarijani, ki nosijo bolečino težav drugega, namesto da bi podpihovali še večje sovraštvo in zamero" (Fratelli Tutti, n. 77). To zahteva pluralističen in večplasten proces, v katerem si lahko vsi prizadevamo za smiselne odzive, v katerem se različnost in metode usklajujejo v prizadevanju za skupno dobro. Sposobnost ustvarjanja harmonije: to je tisto, kar danes potrebujemo.

Zato se osebno in skupno zavežemo:

- Prvič, da bomo v središče vsakega izobraževalnega programa, tako formalnega kot neformalnega, postavili človeka z njegovo vrednostjo in dostojanstvom, da bi spodbujali njegovo posebnost, lepoto in edinstvenost ter njegovo sposobnost za odnos z drugimi in svetom okoli njega, hkrati pa ga naučili zavračati življenjske sloge, ki spodbujajo širjenje kulture odmetavanja.
- Drugič, prislunhati glasovom otrok in mladih, ki jim posredujemo vrednote in znanje, da bi skupaj gradili prihodnost pravičnosti, miru in dostojnega življenja za vsakega človeka.
- Tretjič, spodbujati polno udeležbo deklet in mladih žensk v izobraževanju.

- Četrtrič, v družini videti prvo in bistveno mesto izobraževanja.
- Petič, izobraževati druge in sebe o potrebi po sprejemanju, vključevanju in zlasti odprtosti do najbolj ranljivih in marginaliziranih.
- Šestič, zavzemanju za iskanje novih načinov razumevanja gospodarstva, politike, rasti in napredka, ki bodo resnično služili človeški osebi in celotni človeški družini v okviru celostne ekologije.
- Sedmič, varovanju in negovanju našega skupnega doma, varovanju pred izkoriščanjem njegovih virov ter odločitvi za treznejši življenjski slog, ki ga zaznamuje uporaba obnovljivih virov energije ter spoštovanje naravnega in človeškega okolja v skladu z načeli subsidiarnosti, solidarnosti in krožnega gospodarstva.

Nazadnje, dragi bratje in sestre, se želimo pogumno zavezati, da bomo v svojih državah pripravili izobraževalne načrte, v katere bomo vložili najboljše moči, ter v sodelovanju s civilno družbo uvedli ustvarjalne in preobrazbene procese. Pri tem naj bo naša referenčna točka družbeni nauk, ki po navdihu razodete Božje besede in krščanskega humanizma zagotavlja trdno podlago in pomemben vir za razločevanje poti, ki jih je treba ubrati v sedanjih izrednih razmerah.

Cilj te izobraževalne naložbe, utemeljene v mreži humanih in odprtih odnosov, je zagotoviti vsem dostop do kakovostne izobrazbe, skladne z dostojanstvom človeške osebe in našo skupno poklicanostjo k bratstvu. Čas je, da pogumno in z upanjem zremo v prihodnost. Naj nas podpira prepričanje, da izobraževanje v sebi nosi seme upanja: upanje na mir in pravičnost; upanje na lepoto in dobroto; upanje na družbeno harmonijo.

Ne pozabimo, bratje in sestre, da velike spremembe ne nastanejo za mizami ali v pisarnah. Ne. Obstaja "arhitektura" miru, h kateri prispevajo različne ustanove in posamezniki v družbi, vsak v skladu s svojim strokovnim področjem, ne da bi koga izključili (prim. Fratelli Tutti, 231). Na ta način moramo napredovati, vsi skupaj, vsak takšen, kakršen je, vendar vedno zazrti v prihodnost, da bi zgradili civilizacijo harmonije in enotnosti, v kateri ne bo prostora za strašno pandemijo kulture odmetavanja. Hvala.